

Dr. sc. Aleksandra MAGANIĆ,  
redovna profesorica\*  
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu,  
[amaganic@pravo.unizg.hr](mailto:amaganic@pravo.unizg.hr)

UDK 347.951:347.991(497.5:497.6)  
340.142:347.991(497.5:497.6)

Izvorni znanstven rad  
Rad stigao: 29. svibnja 2025.  
Rad prihvaćen: 6. lipnja. 2025.

## UJEDNAČAVANJE SUDSKE PRAKSE

**Sažetak:** Ostvarivanje pravne sigurnosti i predvidljivosti u sudskom postupku nameće se kao jedna od središnjih zadaća svakog pravosudnog sustava. U Hrvatskoj je ovaj problem već izvjesno vrijeme u središtu interesa pravne znanosti i sudova, ali mu se još uvijek ne nazire kraj. Naime, nakon nekoliko većih reformi odredbi parničnog postupka tijekom kojih je ozbiljno reformirana revizija i ogledni postupak, pojavile su se dvojbe o zadaćama sudaca evidentičara i pravnih shvaćanja sjednica sudačkih odjela prema čl. 40. st. 2. Zakona o sudovima.<sup>1</sup> Odlučujući o tim pitanjima Sud Europske unije donio je odluku u predmetu Hann-Invest, Mineral-Sekuline i Udruga KHL Medveščak<sup>2</sup>, kojom je utvrđeno da su pojedini oblici ujednačavanja sudske prakse u Hrvatskoj protivni europskom pravu. Kako bi se otklonio ovaj nedostatak, osnovana je i Radna skupina čije rezultate još uvijek očekujemo. S druge strane, Federacija Bosne i Hercegovine odredbe parničnog postupka nije mijenjala od 2015. godine<sup>3</sup>. Nedavno osnovan Forum za građansko pravo Bosne i Hercegovine zalaže se za izmjene odredbi parničnog postupka, između ostalog i reformu revizijskog postupka i reformu postupka za rješavanje spornog pravnog pitanja. S obzirom na to da je Hrvatska reforme tih procesnopravnih instituta već provela, možda bi mogla poslužiti kao komparativni uzor za Bosnu i Hercegovinu. Zbog toga je ovaj rad komparativna usporedba nekih hrvatskih i bosansko-hercegovačkih rješenja de lege lata i de lege ferenda.

**Ključne riječi:** parnični postupak, revizija, ogledni postupak, postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja, presuda Suda EU Hann-Invest i dr.

### 1. Uvod

Ujednačavanje sudske prakse tema je koja pobuđuje pažnju svih sudionika u procesu donošenja sudačkih odluka. Možemo pretpostaviti da bi svaka stranka, kao potencijalni sudionik sudačkog postupka željela da razina pravne zaštite koja joj se pruža bude prema njoj, onakva kakva se uobičajeno pruža u drugim sličnim slučajevima. Drugim riječima, nitko ne bi želio da njegova tužbeni zahtjev bude u cijelosti odbijen, što implicira i njegovu dužnost naknaditi troškove postupka, dok bi drugoj osobi identičan tužbeni zahtjev bio prihvaćen. Pravna predvidljivost ili pravna sigurnost osigurava podjednaku razinu pravne zaštite za sve i treba spriječiti ovako naznačene velike razlike u suđenju.

\* Dr. sc. Aleksandra Maganić, redovita profesorica na Katedri za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; [amaganic@pravo.unizg.hr](mailto:amaganic@pravo.unizg.hr). ORCID ID: [orcid.org/0000-0003-1941-429X](https://orcid.org/0000-0003-1941-429X).

<sup>1</sup> Zakon o sudovima (Narodne novine, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22, 16/23, 155/23, 36/24), dalje u tekstu: ZS.

<sup>2</sup> Presuda Velikog vijeća Suda Europske unije od 11. srpnja 2024. u spojenim predmetima C-554/21, C-622/21 i C-727/21, ECLI:EU:C2024:594 (dalje u tekstu: presuda u predmetu Hann-Invest i dr.).

<sup>3</sup> Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15), u daljnjem tekstu: ZPP FBiH.

Međutim, ono što bi moglo biti ekstremno problematično jest da se u praksi postupanja sudova potencijalne dramatično različite pravne situacije uistinu dogode – da sudovi sude na posve različit način.

Kako bi se ovakve potencijalno opasne pravno nepredvidljive situacije izbjegle, pravni sustavi nastoje osigurati relativno ujednačenu sudsku praksu. Oblici ujednačavanja mogu biti vrlo različiti i manje ili više djelotvorni. Ipak, ključno je da oni nastoje osigurati određenu ravnotežu između neovisnosti sudova (sudaca) i potrebe za pravnom ujednačenošću sudske prakse. Nedavna zbivanja u Republici Hrvatskoj, osobito donošenje odluke u predmetu *Hann-Invest i dr.* u središte pozornosti dovelo je pitanje ujednačavanja sudske prakse. S obzirom na to da je Sud Europske unije utvrdio da pojedini oblici ujednačavanja sudske prakse u Hrvatskoj nisu u skladu s europskim pravom, pokušavaju se iznaći neki novi modeli. Ovo aktualno pitanje koje se pojavilo u Hrvatskoj, moglo bi imati šire implikacije i u drugim pravno sličnim nacionalnim sustavima, koji pripadaju istoj pravnoj tradiciji i oslanjaju se na slične modele ujednačavanja sudske prakse. Zbog toga će osnovna zadaća ovoga rada biti usporediti najznačajnije oblike ujednačavanja sudske prakse u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, te dati određene *de lege ferenda* prijedloge za njihovo djelotvornije uređenje.

## 2. Revizija

Zakon o parničnom postupku<sup>4</sup> reviziju određuje kao izvanredni pravni lijek protiv drugostupanjskih odluka (presuda i rješenja<sup>5</sup>), koji se može izjaviti ako je Vrhovni sud Republike Hrvatske dopustio podnošenje revizije (čl. 382. st. 1. i čl. 400. st. 1. ZPP-a). Revizija po dopuštenju u Hrvatskoj rezultat je višestrukih reformi parničnog procesnog prava, osobito onih koje datiraju iz 2019.<sup>6</sup> i 2022. godine<sup>7</sup>. S druge strane, u Bosni i Hercegovini zadržano je uređenje revizije koje omogućava podnošenje tzv. redovne i izvanredne revizije slično uređenju koje je Hrvatska imala prema odredbama parničnog procesnog prava iz 2011.<sup>8</sup> S obzirom na to da se u doktrini i sudskoj praksi u Federaciji Bosne i Hercegovine zagovara uvođenje revizije po dopuštenju,<sup>9</sup> usporedit ćemo pojedina obilježja revizije u hrvatskom i bosansko-hercegovačkom sustavu.

<sup>4</sup> Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23), u daljnjem tekstu: ZPP.

<sup>5</sup> Stranke mogu podnijeti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen ako je Vrhovni sud Republike Hrvatske dopustio podnošenje revizije. U postupku u povodu prijedloga za dopuštenje revizije i revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe Zakona o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji protiv presude (čl. 400. ZPP).

<sup>6</sup> Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 70/19), u daljnjem tekstu: ZID ZPP-a 19, Novela ZPP-a 19.

<sup>7</sup> Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 80/22), u daljnjem tekstu: ZID ZPP-a 22, Novela ZPP-a 22.

<sup>8</sup> Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11), ZPP iz 2011.

<sup>9</sup> Baručija Adnan, Utjecaj odluka Vrhovnih sudova u Bosni i Hercegovini na parnični postupak, doktorska disertacija, Mostar, 2024.

## 2.1. Hrvatska

Aktualno uređenje revizije u Hrvatskoj, kao revizije po dopuštenju, postupno se razvilo zbog silne preopterećenosti Vrhovnog suda Republike Hrvatske<sup>10</sup> koja je gotovo u potpunosti onemogućavala njegov rad s jedne strane i potrebe da se revizija modernizira i usmjeri primarno na ostvarivanje javnopravnih ciljeva s druge strane. Pri tom javnopravna dimenzija revizije, koja je danas u Hrvatskoj dominantna, služi ostvarivanju ustavnopravne zadaće Vrhovnog suda Republike Hrvatske - osiguranju jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.<sup>11</sup>

Revizija je ustanovljena kao izvanredni pravni lijek, koji se može podnijeti tek ako je Vrhovni sud prethodno rješenjem dopustio podnošenje revizije u odnosu na postavljeno pravno pitanje.<sup>12</sup>

Vrhovni sud Republike Hrvatske reviziju će u pravilu dopustiti ako se u povodu nje može očekivati odluka o pravnom pitanju koje su nižestupanjski sudovi u tom sporu razmatrali, a koje je važno za odluku o sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi (čl. 385.a ZPP). Zakon egzemplifikativno navodi o kojim bi se slučajevima moglo raditi, ali dopušta pozivanje stranke i na neke druge okolnosti koje bi ispunjavale opće, zakonom propisane kriterije. Najčešće će se raditi o tome da je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse Vrhovnog suda, osobito ako praksa viših sudova nije jedinstvena. Moguće je da se radi o pravnom pitanju o kojem odluka drugostupanjskog suda odstupa od prakse Vrhovnog suda ili o pravnom pitanju o kojem je Vrhovni sud već zauzeo shvaćanje i presuda drugostupanjskog suda se temelji na tom shvaćanju, ali bi osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnog prvostupanjskog postupka i žalbenog postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske, Europskog suda za ljudska prava ili Suda Europske unije trebalo preispitati sudsku praksu.

Posebno problematičnim se čini da će Vrhovni sud Republike Hrvatske dopustiti reviziju i ako je riječ o pravnom pitanju o kojem praksa Vrhovnog suda nije jedinstvena. Jer, s pravom bi se mogli zapitati kako onaj tko treba osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih (dakle Vrhovni sud RH) može sam biti kreator različite sudske prakse? Ekstremno slučaj ove različitosti odnosi se na predmete u slučaju ugovora o kreditu u švicarskom franku i sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda koja je održana 2022. godine.

Naime, 13. i 20. prosinca 2022. održana je sjednica Građanskog odjela Vrhovnog suda RH, na kojoj je zauzeto pravno shvaćanje o pravnim učincima sporazuma o konverziji Ugovora o kreditu u CHF u EUR i pravima potrošača. Sukladno tome „*Potrošač koji je sklopio sporazum o konverziji kredita iz čl. 19.c st. 1. toč. 6 ZID ZPK-a 2015*“<sup>13</sup>, nakon

<sup>10</sup> U razdoblju od 2006. do 2016. godine broj predmeta u radu pojedinog suca Građanskog odjela Vrhovnog suda uvećao se za više od šest puta (od 158 na 1.015). Bratković, Marko, Revizija po dopuštenju, Organizator, Zagreb, 2023., str. 38.

<sup>11</sup> Članak 116. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10, 5/14), dalje u tekstu: Ustav RH

<sup>12</sup> U rješenju kojim se revizija dopušta Vrhovni sud Republike Hrvatske navest će u odnosu na koje pravno pitanje ili u odnosu na koju povredu temeljnog ljudskog prava te u odnosu na koji dio odluke dopušta podnošenje revizije. (čl. 389.b st. 3. ZPP).

<sup>13</sup> Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (Narodne novine, br. 102/15), u daljnjem tekstu: ZID ZPK 15.

*sklapanja tog sporazuma, ima pravo u skladu s općim propisima iz čl. 1111. st. 1. ZOO-a<sup>14</sup> na isplatu pripadajućih zateznih kamata na više plaćene iznose koji je potrošaču banka uračunala prilikom izračuna konverzije kredita u skladu s čl. 19.c ZID ZPK obračunatih u skladu s čl. 1115. ZOO od dana svake pojedine uplate do dana izvršene konverzije,“ (u nastavku: pravno shvaćanje prihvaćeno na 7. sjednici GO VS-a RH iz 2022.).*

Tom prilikom suci Građanskog odjela VS-a RH glasovali su o sva tri stajališta iznesena u odnosu na pitanje konverzije i prava na obeštećenja – onom da potrošači koji su proveli konverziju **nemaju pravo na obeštećenje** koje je izraženo u posljednjoj objavljenoj odluci Vrhovnog suda RH Rev-637/2019-2 od 15. studenog 2022., **da imaju pravo na obeštećenje** sukladno odluci Rev 1096/2022-2 od 8. studenog 2022. te **da imaju pravo samo na zateznu kamatu** sukladno odluci Rev 586/2019-14 od 21. prosinca 2022. **Potrebnu većinu dobila je samo odluka kojom je prihvaćeno da potrošači koji su proveli konverziju imaju pravo na zateznu kamatu.**

Ipak, pravno shvaćanje prema kojem su potrošači imali pravo samo na zateznu kamatu i koje je na sjednici Građanskog odjela Vrhovnog suda RH bilo prihvaćeno u prosincu 2022., odnosno revizijska odluka kojom je takvo pravno shvaćanje izraženo, nije otpremljena. Zbog toga se rezultat ujednačavanja sudske prakse koji je primijenjen na sjednici Građanskog odjela iz prosinca 2022., zauzimanjem većinskog stajališta posve minorizirao.

Nakon što je u srpnju 2024. donesena presuda u predmetu *Hann-Invest i dr.* kojom je utvrđeno da su oblici ujednačavanja sudske prakse koji su se primjenjivali u Hrvatskoj protivni europskom pravu, Vrhovni sud RH otpremio je sve tri odluke koje se odnose na ovu problematiku. Najprije je u studenom 2024. otpremljena odluka Vrhovnog suda RH da potrošači imaju pravo samo na zateznu kamatu<sup>15</sup>, i dan poslije odluka da potrošači imaju pravo na obeštećenje<sup>16</sup>. Tek početkom 2025. objavljena je i odluka Vrhovnog suda RH da potrošači nemaju pravo na obeštećenje.<sup>17</sup> S pravom možemo reći da je sam Vrhovni sud proizveo pravni nered, koji ni nakon niza godina nije riješen te da je posve dvojbeno na koji način bi se ova neusklađenost odluka Vrhovnog suda RH u odnosu na pitanje prava na obeštećenje potrošača koji su proveli konverziju trebala otkloniti. Radna skupina za implementaciju odluke u predmetu *Hann-Invest i dr.* još nije donijela nikakvo konačno rješenje o tome na koji će se način ujednačavati sudska praksa u Hrvatskoj.

Nakon ovoga neobičnog problema koji je iskrsnuo u ujednačavanju sudske prakse u Hrvatskoj, pri čemu neujednačenost dolazi od samog Vrhovnog suda RH, razvidno je kako ujednačavanje sudske prakse uopće nije ni lak ni jednostavan zadatak. Jer i nižestupanjski sudovi trebaju u velikom broju tih predmeta (navodi se da ih je više desetaka tisuća) donositi odluke. S obzirom da do ujednačavanja ni nakon provedenog ujednačavanja sudske prakse nije došlo, morat će sami odlučiti što smatraju da bi bilo pravilno. Pri tom će zasigurno dvojiti o tome kakvo će pravno shvaćanje o tome zauzeti Vrhovni sud Republike Hrvatske i u kojoj će mjeri to utjecati na odluku koju su donijeli, rukovodeći se potencijalno razlozima koje je i sam Vrhovni sud RH iznio u nekoj od revizijskih odluka donesenih još 2022. godine.

<sup>14</sup> Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23), u daljnjem tekstu: ZOO.

<sup>15</sup> 14. studenog 2024.

<sup>16</sup> 15. studenog 2024.

<sup>17</sup> 22. siječnja 2025.

Osim ovih primjerice navedenih slučajeva u kojima će Vrhovni sud dopustiti reviziju, u čl. 385.a st. 2. ZPP-a propisano je da će Vrhovni sud Republike hrvatske reviziju dopustiti i ako stranka učini vjerojatnim da joj je u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku zbog osobito teških povreda odredaba parničnog postupka ili pogrešne primjene materijalnog prava povrijeđeno kakvo temeljno ljudsko pravo zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i da se stranka na te povrede, ako je to bilo moguće, već pozivala u nižestupanjskom postupku.

Riječ je o privatnopravnim ciljevima koji se revizijom također mogu ostvarivati, a na koju se odvjetnici u praksi navodno vrlo često pozivaju. Različiti razlozi zbog kojih bi se neka stranka mogla pozvati na takvu bitnu povredu bila bi primjerice povrede iz čl. 29. st. 1. Ustava RH ili čl. 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda<sup>18</sup> kao što su povreda načela saslušanja stranaka ili zastupanja. Osim toga, propisano je da je nužno da se stranka na te povrede, ako je bilo moguće, pozivala u postupku pred nižestupanjskim sudovima. Svrha ovoga razloga za izjavljivanje revizije nije osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih, ali je svojevrsno preveniranje ustavnih tužbi ili zahtjeva za pravnu zaštitu Europskog suda za ljudska prava,<sup>19</sup> o kojima se može raspravljati već u postupku pred Vrhovnim sudom.

U kontekstu djelovanja revizijske odluke prema nižestupanjskim sudovima, odnosno pravnog shvaćanja koje je u njemu izraženo, treba istaknuti da je čl. 394.a ZPP-a kojim je bilo propisano da je sud kojem je predmet vraćen na ponovno suđenje **vezan u tom predmetu pravnim shvaćanjem na kojemu se temelji rješenje revizijskoga suda** kojim je ukinuta pobijana drugostupanjska, odnosno kojim su ukinute drugostupanjska i prvostupanjska presuda ukinut Novelom ZPP-a iz 2022. godine. U pojašnjenju ove intervencije u zakonski tekst, u obrazloženju Nacrta o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz lipnja 2022. kratko je navedeno da se članak 394.a briše jer bi autoritet odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske trebao proizlaziti iz uvjerljivosti argumentacije.<sup>20</sup> U doktrini je svoje stajalište o ovoj temi izrazio *Uzelac* nazivajući rješenje iz čl. 394.a ZPP-a odnosno vezujući **učinak** pravnih shvaćanja koje je revizijski sud izrazio u svojoj ukidnoj odluci specifičnom formom inkvizitornog paternalizma i navodeći da se još u vrijeme rasprave o unošenju te odredbe u tekst ZPP-a kritički o tome izrazio i *Triva*, upozoravajući da takvo rješenje sprečava svježije inicijative sudaca nižih sudova za preispitivanje zauzetih stajališta.<sup>21</sup>

Napuštanjem vezujućeg učinka pravnih shvaćanja izraženih u ukidnoj revizijskoj odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u praksi je otvoreno novo polje kojim je korigirana potreba za višim stupnjem samostalnosti i neovisnosti nižestupanjskih sudova i dokidanja paternalističkog pristupa najvišeg suda u Hrvatskoj. Ovakvo sagledanje prednosti i nedostataka koji pojedini model ujednačavanja sudske prakse donosi, ukazuje na to da bi kvaliteta argumentacije Vrhovnog suda RH trebala biti konstanta u poimanju određenog pravnog problema. Međutim, pravo, osobito aktualno pravo,

<sup>18</sup> Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17), u daljnjem tekstu: Konvencija.

<sup>19</sup> Europski sud za ljudska prava, u daljnjem tekstu: ESLJP.

<sup>20</sup> Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 9. lipnja 2022. P.Z.E. 264, str. 43.

<sup>21</sup> Uzelac, Alan, Jedinstvena primjena prava u hrvatskom parničnom postupku: tradicija i suvremenost u: Novine u parničnom procesnom pravu, ur. Jakša Barbić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2020., str. 124.

podloženo je učestalim izmjenama, ubrzanom razvoju i promjenama u pristupu određenoj pravnoj problematici, što ne omogućava trajnost pravnih shvaćanja i od najviših sudova traži više osjetljivosti i reakcije na ponekad neočekivani društveni razvoj.

## 2.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Revizija je i prema uređenju ZPP-a FBiH izvanredni pravni lijek protiv pravomoćne drugostupanjske presude i rješenja.<sup>22</sup> Tzv. redovna revizija dopuštena je prema vrijednosnom kriteriju - ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude prelazi 30.000,00 konvertibilnih maraka, a u privrednim sporovima prelazi 50.000,00 konvertibilnih maraka (čl. 237. st. 1. ZPP-a FBiH).

Pored toga, tzv. izvanredna revizija može se podnijeti ako odluka o sporu ovisi od rješenja nekog materijalno-pravnog ili procesno-pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, a naročito u slučaju 1. ako o tom pitanju revizijski sud još uvijek nije zauzeo shvaćanje odlučujući u pojedinim predmetima na sjednici odjela, a riječ je o pitanju u kojem postoji različita praksa drugostupanjskih sudova; 2. ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje, ali je odluka drugostupanjskog suda zasnovana na shvaćanju koje nije u skladu s tim shvaćanjem; 3. ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskog suda zasniva na tom shvaćanju, ali bi naročito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnog prvostupanjskog i žalbenog postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima, te odlukom Ustavnog suda BiH, Europskog suda za ljudska prava trebalo preispitati sudsku praksu (čl. 237. st. 4. t. 1-3. ZPP-a FBiH).

Sukladno tome, revizija u bosansko-hercegovačkom pravnom sustavu može se podnijeti kao redovna revizija pod uvjetom da je ispunjena pretpostavka koje se tiče visine vrijednosti pobijanog dijela presude ili izvanredna revizija koja se podnosi radi nekog materijalno-pravnog ili procesno-pravnog važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. U usporedbi s rješenjima koje je Hrvatska imala u vremenu ZPP-a 2011. godine, nije predviđen kauzalni kriterij (ako je presuda donesena u sporu koje je pokrenuo radnik protiv odluke o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđivanja postojanja radnog odnosa) ni proceduralni kriterij (ako je drugostupanjska presuda donesena prema odredbama čl. 373.a i 373.b ZPP-a), već samo vrijednosni.

*Baručija* ističe da je prema rezultatima provedenog istraživanja najveći broj izvanrednih revizija odbačeno jer revident nije naveo pravno pitanje zbog kojeg je revizija podnesena ili pak nije obrazložio zašto je rješavanje o reviziji važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Smatra da se treba unaprijediti razinu stručnog znanja odvjetnika prilikom sastavljanja izvanredne revizije.<sup>23</sup>

ZPP FBiH ništa ne određuje u pogledu učinaka odluke kojom je Vrhovni sud Federacije prihvatio reviziju i pravnog shvaćanja koje je izraženo u toj odluci. Međutim, kada revizijski sud ukine nižestupanjske odluke i predmet vrati na ponovno suđenje, ti sudovi dužni su izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja

<sup>22</sup> Prema čl. 254. st. 1. i 3. ZPP-a FBiH stranke mogu izjaviti reviziju protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen. Revizija je uvijek dopuštena protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije.

<sup>23</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 230.

je upozorio revizijski sud u svom rješenju (čl. 228. u vezi s čl. 253. ZPP-om FBiH). Naime, čl. 228. ZPP-a FBiH određuje da je prvostupanjski sud dužan, odmah po primitku rješenja drugostupanjskog suda, odrediti pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka rješenja drugostupanjskog suda, te izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostupanjski sud u svom rješenju. Isto tako, u čl. 253. ZPP-a FBiH propisano je da ako nije što drugo određeno, da će se u postupku povodom revizije na odgovarajući način primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostupanjskim sudom.

Sukladno tome, samo navedena odredba nalaže nižestupanjskim sudovima dužnost izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio revizijski sud u svom rješenju. No, ta odredba, a niti jedna druga odredba ZPP-a FBiH, ne određuje vezanost nižestupanjskih sudova za izraženo stajalište u ranijem ukidnom rješenju prilikom donošenja nove odluke. Isto tako treba naglasiti da navedena odredba ne obvezuje nižestupanjske sudove da u donošenju nove odluke prihvati pravno shvaćanje revizijskog suda u pogledu načina primijene odgovarajuće odredbe materijalnog prava. Dakle, navedeno ne obvezuje nižestupanjske sudove na odlučivanje koje bi bilo apsolutno usklađeno s načelnim stajalištima viših sudova, niti za takvu tvrdnju postoji racionalna potreba.<sup>24</sup> Međutim, u praksi je sasvim drugačije jer je relativno mali broj odluka u kojima se ostaje kod ranijeg stava u pogledu pitanja na koje je ukazao revizijski sud. Nižestupanjski sudovi prihvataju argumentaciju revizijskog suda, a isto tako i iz razloga da im odluka ne bi bila ponovo ukinuta ili preinačena ne proturječe Vrhovnom sudu.<sup>25</sup>

S druge strane, *Baručija* je mišljenja da bi pravno stajalište izraženo u meritornoj odluci povodom izvanredne revizije trebalo djelovati *pro futuro* te da su svi nadležni sudovi dužni poštovati takvo pravno stajalište. Ipak praksa pokazuje da tomu nije tako. Prema rezultatima analiziranih predmeta proizlazi da je Vrhovni sud u manjem broju predmeta dopustio izvanrednu reviziju. Međutim, iz sadržaja odluka koje su analizirane ne proizlazi da su se sudovi u svojim odlukama pozivali na pravno shvaćanje koje je izraženo u odluci Vrhovnog suda kojim je dozvoljena izvanredna revizija. Osim toga, u najvećem broju slučajeva Vrhovni sud FBiH dopustio je izvanrednu reviziju, kada je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje, ali je odluka drugostupanjskog suda zasnovana na shvaćanju koje nije bilo u skladu s tim shvaćanjem. Takvih predmeta je čak jedna trećina.<sup>26</sup>

### 3. Ogledni postupak

#### 3.1. Hrvatska

Velika očekivanja od oglednog postupka i prednosti koje bi mogao donijeti u postupanju sudova u Hrvatskoj<sup>27</sup> do sada se nisu realizirala. S pravom bi se mogli zapitati

<sup>24</sup> Rajko, Alen, (Ne)vezanost prvostupanjskih sudova načelnim pravnim shvaćanjima viših sudova, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ne-vezanost-prvostupanjskih-sudova-na-celnim-pravnim-shvacanjima-visih-sudova-27554>, stanje od 15. svinja 2025.

<sup>25</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 188.

<sup>26</sup> Cf. *ibid.*, str.

<sup>27</sup> O oglednom postupku u Hrvatskoj opširnije vidi Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak prema nacrtu Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

zašto je tome tako? Naime, 2019. kada je taj nadasve korisni procesnopravni institut uveden, odredbe parničnog procesnog prava namijenile su mu veliku budućnost. Bio je to postupak koji je između ostalog trebao riješiti i probleme potrošača koji su proveli konverziju ugovora o kreditu u CHF-u u EUR. Međutim, to se nije dogodilo. Neki smatraju da je veliki promašaj za to bilo pitanje koje je Općinski sud u Pazinu postavio, koje se odnosilo na pitanje valjanosti ugovora o kreditu u CHF-u koji je konvertiran u ugovor o kreditu u EUR-u, a da je zapravo pitanje trebalo glasiti imaju li potrošači koji su proveli konverziju toga ugovora i unatoč tome što su proveli konverziju, pravo na obeštećenje, što je, čini se potrošače najviše zanimalo. Kakogod, još uvijek nije jasno je li taj prvi ogledni postupak bio razlog za rezerviranost Vrhovnog suda RH i u odnosu na druge ogledne postupke.<sup>28</sup>

Činjenica je da se nakon toga prvog provedenog oglednog postupka i unatoč njegovom vezujućem učinku praksa sudova potpuno konfrontirala<sup>29</sup> ne može se pripisati njegovom zakonskom uređenju, već sudovima koji su se u toj stvari i sami interesno sukobili, iako možda nisu ni smjeli ni trebali. Nepristranost sudova nalogala bi da u rješavanju problema potrošača i ugovora o kreditu zaključenog u CHF-u i konvertiranog u EU nisu smjeli sudjelovati suci koji su i sami zaključili takve ugovore ili potraživali pravo na obeštećenje.

Ukratko, ovaj institut uveden je 2019. godine s obrazloženjem da se njegovim uvođenjem postižu dvije stvari. Prvo, ubrzati postupanje u svim onim postupcima u kojima je bit (meritum) stvari u pogledu pravnog pitanja isti, a koji su pokrenuti u većem broju ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju. Drugo, odlukom koju zauzme Vrhovni sud Republike Hrvatske o tom pravnom pitanju (pitanje mora biti važno za jedinstvenu primjenu prava) jamči se jedinstvena primjena prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, odnosno, na taj način razvija se pravo kroz sudsku praksu, što je ustavna zadaća Vrhovnog suda Republike Hrvatske.<sup>30</sup> Stoga se opravdano moglo oče-

---

2016., Zbornika radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago et al., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2016., str. 121-142; Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – sličnosti i razlike, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava, br. 1, 2019, str. 219-236.; Maganić, Aleksandra, Novine u oglednom postupku u: Modernizacija parničnog procesnog prava, ur. Jakša Barbić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2023., str. 141-167.

<sup>28</sup> O pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava Vrhovni sud RH odlučivao je o valjanosti ugovora o konverziji (GoS/GoP 1/2019-36 od 4. ožujka 2020.) i izjednačenju osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike s osnovicom javnih službenika (GoP 1/2021-4 od 3. studenog 2021.) i položaju sunasljednika do donošenja odluke o sporu o pravu na nasljedstvo ili veličini nasljednog dijela (GoP 1/2023-15 od 10. siječnja 2024). Nije prihvatio prijedlog za dopuštenje oglednog postupka u svezi s kasko osiguranjem motornih vozila i šteti izravno prouzročenoj od divljači i domaćih životinja (GoP 1/2020-3 od 15. rujna 2020.) te o pravnim pitanju u svezi s infrastrukturnim operaterom i uporabom nekretnine (GoP 2/2020-2 od 13. listopada 2020.).

U 2024. godini prihvaćena su dva prijedloga za dopuštenje oglednog postupka i o njima donesene odluke. Jedan se odnosio na zdravstvene djelatnike i plaćeni rad nedjeljom (1/2024-34 od 10. lipnja 2024), a drugi na rad profesionalnih vatrogasaca koji nisu pripadnici intervencijskih vatrogasnih postrojbi i dodatka na plaću (2/2024-35 od 27. studenog 2024.).

<sup>29</sup> Maganić, Aleksandra, Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41748>, stanje od 17. svibnja 2025.

<sup>30</sup> Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 28. ožujka 2019, str. 4.



kivati da će se oglednim postupkom moći rješavati velik broj sporova koji se temelje na istom pravnom pitanju, rasteretiti sudove i izbjeći povećanje broja podnesenih revizija koje su se potencijalno mogle podnijeti u tim predmetima. Ipak tome nije tako. Od 2019. do 2024. godine Vrhovni sud je odluku u oglednom postupku donio u samo pet predmeta. Zbog toga, nažalost potencijal ovog procesnopravnog instituta nije bio dovoljno iskorišten.

Bez velikih pretenzija da se ovaj institut detaljno oslika valja reći da se Novelom ZPP-a iz 2022. godine značajno reformirao. Ipak, unatoč tome što je u obrazloženju ove reforme navedeno da će se podnošenje prijedloga za dopuštenje oglednog postupka dopustiti ne samo prvostupanjskim sudovima, već i strankama i umješačima<sup>31</sup> to nije u suglasnosti sa zakonskim tekstom. Naime, čl. 502. k ZPP-a određuje da ako sazna za postojanje oglednog postupka, **sud će po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili umješača**, zatražiti od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela kako bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka za rješenje pitanja važnog za jedinstveni primjenu prava. Slijedom navedenog, iz zakonskog teksta jasno proizlazi da će taj postupak pokrenuti isključivo sud, pri čemu je moguće da to prvostupanjski sud učini *ex officio* ili u povodu prijedloga stranke ili umješača. Dakle, stranka ili umješač mogu samo potaknuti prvostupanjski sud da o toj stvari pokrene ogledni postupak odnosno da podnesu prijedlog za dopuštenje pokretanja oglednog postupka, oni ga sami ne mogu pokrenuti.

Nakon prilično složene komunikacije sudova i stranaka, umješača, pa čak i svih zainteresiranih osoba (ma što da to značilo, jer je to terminologija koju koristi Zakon o upravnim sporovima<sup>32</sup>), o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka odlučuje Vrhovni sud u vijeću od pet sudaca Vrhovnog suda (čl. 502.lj st. 2. ZPP-a). O pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučuje prošireno vijeće od trinaest sudaca presudom.<sup>33</sup>

U kontekstu djelovanja odluke donesene u oglednom postupku ključno je da će nakon donošenja pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske sud u nastavljenim postupcima biti vezan tim shvaćanjem (čl. 502.n st. 1. ZPP). Međutim, tome zadržavanju vezujućeg učinka odluke donesene u prethodnom postupku prethodio je dramatičan zaplet. Najprije je u tekstu objavljenom na stranicama e-savjetovanja o Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022. bio izbrisan

<sup>31</sup> Konačni prijedlog ZID ZPP-a od lipnja 2022., str. 28.

<sup>32</sup> Zakon o upravnim sporovima (Narodne novine, br. 36/24), u daljnjem tekstu: ZUS, u čl. 20. st. 1. i 2. ZUS-a propisano je da je zainteresirana osoba svaka osoba kojoj bi poništavanje, izmjena ili donošenje pojedinačne odluke, postupanje ili propuštanje postupanja javnopravnog tijela odnosno sklapanje, raskid ili izvršavanje upravnog ugovora **povrijedilo njezino pravo ili pravni interes**. Osim toga, zainteresirana osoba je i javnopravno tijelo koje smatra da sudska odluka **može imati učinak na prava i pravne interese** koje to javnopravno tijelo štiti na temelju zakona. Osim toga, propisana su pravila o tome na koji će se način pozivati zainteresirane osobe, u kojem se trenutku mogu uključiti u spor i koga će se o tome obavještavati, koje će radnje moći poduzimati i od kakvog će one biti značaja, itd. Zbog svega navedenog, osobito cijeneći ozbiljno pravno uređenje termina zainteresirana osoba koji ZUS koristi, mišljenja smo da je riječ o terminologiji koja nije prikladna za parnično procesno pravo.

<sup>33</sup> U odnosu na rješenja prema ZPP-u iz 2019. došlo je do promjene vrste odluke kojom se o oglednom postupku odlučuje. Naime, Novelom ZPP-a 22 izmijenjena je odredba čl. 502.m kojom je bilo predviđeno da se o oglednom postupku odlučuje rješenjem. Umjesto toga, o oglednom postupku se odlučuje presudom. U presudi u oglednom postupku sud će zauzeti pravno shvaćanje o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava uz obrazloženje.

članak o vezujućem učinku odluke o oglednom postupku,<sup>34</sup> da bi se u završnom stadiju ponovno pojavio. U doktrini se mišljenje o potrebi postojanja takve odredbe razilaze. Tako za razliku od *Uzelca* koji je i prije Novele ZPP-a iz 2022. isticao da rješenje prema kojem odluka donesena u oglednom postupku ima vezujući učinak za sudove u nastavljenim postupcima protivno neovisnosti sudova, kao i da je ogledni postupak samo savjetodavne naravi<sup>35</sup>, *Maganić* smatra da je postojanje vezujućeg učinka *ratio* toga instituta. Jer, ako bi se oglednom postupku oduzeo vezujući učinak, oduzeo bi mu se osnovni smisao njegova postojanja.<sup>36</sup> On ne postoji kako bi se sud koji ga je inicirao savjetovao s Vrhovnim sudom o određenom pravnom pitanju, već da bi nakon odluke koju će Vrhovni sud donijeti, pravno shvaćanje izraženo u toj odluci bilo primijenjeno u tom postupku i svim nastavljenim postupcima. Konačno, smisao toga postupka je ujednačavanje sudske prakse. Kako bi se ona ujednačavala ako bi nakon provedenog oglednog postupka, sudovi ignorirali postojanje pravnog shvaćanja o tom pitanju? Ne radi se o pojedinačnom predmetu, već o „sličnim sporovima koji su u većem broju pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju“, jer ih na taj način definira i sam ZPP u čl. 502.j.

Ako je *Sprungrevision* (skokovita revizija), koja je u njemačkom pravu uređena pravilima parničnog postupka<sup>37</sup> bila uzor za uvođenje oglednog postupka u hrvatsko parnično procesno pravo, a navodno da jest, jer se o tome i u skladu s tim izjašnjavao i Vrhovni sud Republike Hrvatske ističući prilikom dopuštanja prvog oglednog postupka „Na taj način, tzv. *preskakajućom revizijom*, koja postoji i u drugim državama Europe, Vrhovni sud Republike Hrvatske donosi pravno shvaćanje unaprijed, te omogućuje prvostupanjskim sudovima da brže i lakše donesu svoje odluke. Time će se povećati pravna sigurnost, jer neće biti moguće da sudovi donesu različite odluke o postavljenom pravnom pitanju, strankama će se omogućiti pravo na suđenje u razumnom roku, uz manje troškove postupka, i u krajnjoj liniji, smanjiti opterećenost Vrhovnog suda Republike Hrvatske istovrsnim predmetima, zbog toga što više neće biti potrebe za ujednačavanjem različite sudske prakse sudova nižeg stupnja“<sup>38</sup> onda bi navedena rješenja trebalo primijeniti u skladu s tim.

### 3.2. Federacija Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine postupak radi rješavanja spornog pravnog pitanja uveden je prije oglednog postupka u Hrvatskoj, Novelom ZPP-a FBiH-a iz 2015. godine. Budući da je riječ o institutu koji je u primjeni gotovo deset godina, ostvareni su određeni ozbiljni praktični rezultati. U normativnom smislu, ovaj institut se primjenjuje ako u postupku pred prvostupanjskim sudom u većem broju predmeta postoji potreba da se zauzme stav o spornom pravnom pitanju koje je od značaja za odlučivanje

<sup>34</sup> <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>, stanje od 17. svibnja 2025.

<sup>35</sup> Uzelac, Alan, Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava: dobre strane i problematični elementi novog instrumenta, Zbornika radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2020., str. 33-34.

<sup>36</sup> Maganić, Novine u oglednom postupku, op. cit. (bilj. 27), str. 166.

<sup>37</sup> Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 24. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 328) geändert worden ist, u daljnjem tekstu: ZPO. § 566 ZPO uređuje skokovitu reviziju.

<sup>38</sup> <https://www.vsrh.hr/vrhovni-sud-republike-hrvatske-dopustio-ogledni-postupak.aspx>, stanje od 17. svibnja 2025.

o predmetu postupka pred prvostupanjskim sudovima. U tom slučaju prvostupanjski sud će po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke zahtjevom pokrenuti postupak pred Vrhovnim sudom Federacije radi rješavanja spornog pravnog pitanja. Sud koji je pokrenuo postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja dužan je zastati sa postupkom dok se ne okonča postupak pred Vrhovnim sudom Federacije (čl. 61. a. st. 1. i 2. ZPP-a FBiH). Vrhovni sud Federacije rješava sporno pravno pitanje po pravilima postupka za usvajanje pravnih shvaćanja (čl. 61.d. st. 1. ZPP-a FBiH). Zaključno, u pogledu učinaka riješenog pravnog pitanja vrijedi pravilo da ako je Vrhovni sud Federacije riješio sporno pravno pitanje, stranke u postupku u kome se postavlja isto sporno pravno pitanje nemaju pravo tražiti njegovo rješavanje u parnici koja je u tijeku (čl. 61.f ZPP-a FBiH).

Prema izvješćima VS FBiH je u postupku za rješavanje spornog pravnog pitanja odlučivao u 195 predmeta. Najveći broj zahtjeva za rješavanje spornog pravnog pitanja<sup>39</sup> odbačen je u 62%, dakle skoro u dvije trećine predmeta, dok je u usvojenih spornih pravnih pitanja bilo svega 20%, a odbijenih 18%.<sup>40</sup>

U razlozima za dopuštenost zahtjeva za rješavanje Spp VS FBiH u odlukama u kojima je utvrdio da su ispunjeni uvjeti za dopuštenost zahtjeva navodi slijedeće: Tako, Vrhovni sud smatra da se radi o spornim pravnim pitanjima od prejudicijalnog značaja za odlučivanje o predmetu postupka u većem broju predmeta, što opravdava zahtjev za njegovo razmatranje i zauzimanje pravnog shvaćanja u smislu odredbe čl. 61a.-e. ZPP. Pravna shvaćanja zauzeta su u svrhu osiguranja jedinstvene primijene prava i ravnopravnosti svih u njenoj primjeni.<sup>41</sup> Dalje, Vrhovni sud cijeni da je određeno naznačeno sporno pravno pitanje od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta u postupku pred prvostupanjskim sudom jer o istom još nije zauzeto pravno shvaćanje, a riječ je o pitanju o kojem se može očekivati različita praksa nižestupanjskih sudova.<sup>42</sup> Vrhovni sud cijeni da je naznačeno Spp od značaja za odlučivanje u većem broju predmeta pred prvostupanjskim sudovima, što opravdava zahtjev za njegovo razmatranje i zauzimanje pravnog shvaćanja u smislu odredbe čl. 61a.-61e. ZPP, u svrhu osiguranja jedinstvene primijene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.<sup>43</sup> Budući da se radi o većem broju predmeta pred istim sudom, zbog čega je to pitanje od značaja za odlučivanje u predmetu postupka.<sup>44 45</sup>

Ono što u kontekstu ujednačavanja sudske prakse može pobuditi pažnju jest način na koji odluka suda o spornom pravnom pitanju djeluje prema nižestupanjskim sudovima. Naime, čl. 61.f ZPP-a FBiH propisuje da ako je Vrhovni sud Federacije riješio sporno pravno pitanje, stranke u postupku u kome se postavlja isto sporno pravno

<sup>39</sup> Sporno pravno pitanje, u daljnjem tekstu: Spp.

<sup>40</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 135.

<sup>41</sup> Odluke broj 65 0 P 535313 16 Spp od 23. rujna 2016. godine, 65 0 Rs 496860 16 Spp 2 od 27. siječnja 2017. godine, 65 0 Rs 499246 16 Spp od 10. ožujka 2017. godine.

<sup>42</sup> Odluke broj 65 0 Rs 539250 16 Spp od 17. ožujka 2017. godine, 65 0 I 672116 17 Spp od 12. veljače 2018. godine, 32 0 Mal 396829 22 Spp od 21. travnja 2022. godine, 43 0 I 193857 21 Spp od 31. svibnja 2021. godine, 43 0 I 180440 21 Spp od 14. srpnja 2021. godine.

<sup>43</sup> Odluke broj 70 0 I 006748 18 Spp od 31. listopada 2018. godine, 32 0 Ip 019026 20 Spp od 3. studenoga 2020. godine.

<sup>44</sup> Odluke broj 58 0 Ip 241337 22 Spp od 10. studenoga 2022. godine, 22 0 I 049168 20 Spp od 9. lipnja 2020. godine.

<sup>45</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 138-139.

pitanje nemaju pravo tražiti njegovo rješavanje u parnici koja je u tijeku (čl. 61.f ZPP-a FBiH). Baručija pozivajući se na Radončić ističe da se iz navedene odredbe može zaključiti da bi, na taj način zauzeto pravno shvaćanje Vrhovnog suda, trebalo biti obvezujuće za nižestupanjske sudove, prvenstveno zato što je *ratio* ovog mehanizma da doprinese jedinstvenoj primjeni prava, ujednačavanju sudske prakse i konačno, pravnoj sigurnosti.<sup>46</sup> On smatra da definicija Spp koju je dao VS FBiH u pravnom stavu u postupku rješavanja Spp u potpunosti odražava prirodu i svrhu ovog postupka, a po istoj sporno pravno pitanje odnosi se na tumačenje pravne norme kao neodređene, neprecizne ili nejasne. Ovako određenje Spp odgovara postupku donošenja prethodne odluke pred Sudom EU koji ne stvara novo pravno pravilno već tumačenjem postaje sastavni dio norme koja se tumači.<sup>47</sup> U skladu s tim, on spornom pravnom pitanju ipak pripisuje određeni kvazinormativni (vezujući učinak).

I Radončić smatra da pravni stavovi o spornim pravnim pitanjima nesumnjivo imaju vezujući učinak u odnosu na predmet povodom kojeg je postupak pred Vrhovnim sudom iniciran, ali i u odnosu na druge slične slučajeve u kojima se javilo isto sporno pravno pitanje pred tim prvostupanjskim sudom. Ipak, mišljenja je da ovakvo rješenje ne treba doprinijeti fosilizaciji pravnih stavova kao suvremenski pravilnih, zbog čega ovisno o promjenama u društvenim prilikama i pravnom sustavu, nije isključena mogućnost mijenjanja takvih stavova.<sup>48</sup>

#### 4. Presuda u predmetu Hann-Invest i dr.

Potpuni preokret u ujednačavanju sudske prakse u Hrvatskoj dogodio se u srpnju 2024. godine donošenjem presude u predmetu *Hann-Invest i dr.* Presuda Suda EU rezultat je odluke donesene u spojenim predmetima C-554/21, C-622/21 i C-727/21 u povodu prethodnih pitanja Visokog trgovačkog suda, koji je pitao treba li čl. 19. st. 1. drugi podstavak Ugovora o Europskoj uniji<sup>49</sup> tumačiti na način da mu se protivi to da se nacionalnim pravom predvidi unutarnji mehanizam u nacionalnom sudu na temelju kojeg se sudska odluka koju je donijelo sudsko vijeće nadležno u predmetu može otpremiti strankama radi njegova dovršetka samo ako je njezin sadržaj odobrio sudac evidentičar koji nije član toga vijeća te sjednica odjela tog suda ima ovlast prisiliti, prihvaćanjem „pravnog shvaćanja“ sudsko tijelo nadležno u predmetu da izmijeni sadržaj sudske odluke koju je prethodno donijelo, iako na toj sjednici odjela sudjeluju i suci koji nisu suci tog sudskog vijeća kao i, ovisno o slučaju, osobe izvan predmetnog suda pred kojima stranke nemaju mogućnost iznijeti svoje argumente.<sup>50</sup>

<sup>46</sup> Radončić, Dženana, Procesne implikacije neujednačene prakse parničnih sudova u BiH; Zbornik radova Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravno-teorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago et al., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2019., str: 499-527.

<sup>47</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str.

<sup>48</sup> Radončić, Dženana, Postupak rješavanja spornog pravnog pitanja kao mehanizam za osiguravanje ujednačene prakse u građanskom sudskom postupku u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravno-teorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago et al., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2020., str. 308.

<sup>49</sup> Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL C 202/01 od 7. lipnja 2016.).

<sup>50</sup> I prije nego što je donesena presuda Suda EU u predmetu *Hann-Invest i dr.*, u stručnoj javnosti se raspravljalo o tom zanimljivom pitanju. Tako je Materljan, Igor u tekstu pod

Donošenju ove presude Suda EU prethodilo je nekoliko važnih ustavnopravnih prijedloga koje Ustavni sud Republike Hrvatske nažalost nije prepoznao. Tako je u periodu od ožujka 2018. do prosinca 2020. predlagateljica<sup>51</sup> podnijela četiri prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom dijelova članka 177. stavka 3. Sudskog poslovnika (Narodne novine, broj 37/14., 49/14., 8/15., 35/15., 123/15., 45/16., 29/17., 33/17., 34/17., 57/17., 101/18., 119/18., 81/19., 128/19., 39/20., 47/20., 138/20., 147/20., 70/21. i 99/21.) osporavajući potrebu osnivanja i ovlasti službe za praćenje i evidenciju sudske prakse i posljedično utjecaj te službe na odluke pojedinog suca. Većina sudaca Ustavnog suda nije se složila s predlagateljicom smatrajući da je osporena odredba Sudskog poslovnika u suglasnosti s mjerodavnim odredbama Ustava i Zakona o sudovima.<sup>52</sup>

Nasuprot tome, u izdvojenom mišljenju suci *Andrej Abramović, Lovorka Kušan i Goran Selanec* napomenuli su da iz navedenog jasno proizlazi da „kontrolu nad sudskim radom nadležnih sudskih vijeća i onemogućavanje otpreme sudskih odluka donesenih od strane zakonski nadležnih sudskih vijeća te iniciranje sjednica svih sudaca suda odnosno sjednica odjela radi zauzimanja obveznih općih stajališta, kojima se nepobitno utječe promjenu sadržaja tih odluka, a time i ishoda već završenog sudskog postupka, provode tijela sudske uprave, a ne tijela sudovanja.“

Osim toga, tri su predlagateljica<sup>53</sup> podnijela Ustavnom sudu prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom čl. 40. st. 2. Zakona o sudovima<sup>54</sup> i prijedlog za ocjenu suglasnosti s Ustavom i zakonom pravnog shvaćanja sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (1/20) od 30. siječnja 2020.<sup>55</sup> Prijedlozi nisu prihvaćeni, a već spomenuti trojac sudaca Ustavnog suda imao je ponovno izdvojena mišljenja, podržavajući stavove koje su osobito u odnosu na vezujući učinak sjednica odjela viših sudova iznijeli predlagatelji.<sup>56</sup>

naslovom Siva zona drugostupanjskog postupka: Je li uloga suca evidencije sudske prakse i mehanizam obvezujućih pravnih shvaćanja u skladu sa zahtjevom neovisnosti i samostalnosti sudaca propisanim pravom Europske unije?, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/siva-zona-drugostupanjskog-postupka-je-li-uloga-suca-evidencije-sudske-prakse-i-mehanizam-obvezujucih-pravnih-shvacanja-u-skladu-sa-zah-tjevom-neovisnosti-i-samostalnosti-sudaca-propisanim-pravom-europske-unije>, stanje od 23. svibnja 2025. zauzeo stav prema kojem „ako Sud Europske unije negativno ocijeni hrvatsko zakonodavstvo i praksu te presudi da se ona protivu pravu Unije, sudsko vijeće Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske morat će izuzeti od primjene čl. 40. st. 2. Zakona o sudovima i čl. 177. st. 3. Sudskog poslovnika te donijeti odluku kao da te odredbe ne postoje. Drugim riječima, u tom slučaju, sudsko vijeće bit će slobodno donijeti odluku prema svojim osobnim uvjerenjima i neće biti dužno prihvatiti pravno stajalište doneseno na sjednici odjela toga drugostupanjskog suda.“

<sup>51</sup> Predlagateljica je bila Jelena Čuveljak, sutkinja Visokog trgovačkog suda u Zagrebu od 2015. godine.

<sup>52</sup> Odluka Ustavnog suda U-II/1171/2018 od 12. travnja 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/USRH2018B1171AII>, stanje od 23. svibnja 2025.

<sup>53</sup> Predlagatelji su bili prof. emeritus dr. sc. Mihajlo Dika, prof. dr. sc. Aleksandra Maganić i prof. dr. sc. Marko Baretić.

<sup>54</sup> U-II-6950/2021 od 12. travnja 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/USRH2021B6950AI>, stanje od 23. svibnja 2025.

<sup>55</sup> U-II/6951/2021 od 15. veljače 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/USRH2021B6951AII>, stanje od 23. svibnja 2025.

<sup>56</sup> Opširnije o tome vidi Maganić, Aleksandra, Kako riješiti problem ujednačavanja sudske prakse u Hrvatskoj u: *Novosti u upravnom sudovanju i upravnosudskoj praksi*, Visoki

Čini se da su navedeni prijedlozi, unatoč tome što ih Ustavni sud nije prihvatio, na izvjestan način anticipirali događaje pred Sudom EU, koji je ustanovio da su sjednice odjela viših sudova i sudjelovanje suca evidentičara oblici ujednačavanja sudske prakse koji su protivni europskom pravu.

Prije svega, čl. 19. st. 1. drugog podstavka UEU-a koji određuje da se svakoj državi članici nalaže osigurati pravne lijekove dostatne za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije, smatra se da je jedan od zahtjeva djelotvorne sudske zaštite i zahtjev neovisnosti. U navedenoj presudi Sud EU isticao je da **zahtjev neovisnosti** sadrži dva aspekta – vanjski i unutarnji aspekt. **Vanjski aspekt** odnosi na zahtjev da tijelo koje odlučuje posve samostalno izvršava svoje funkcije, bez naloga i vanjskih utjecaja ili pritisa koji bi mogli narušiti neovisnu prosudbu njegovih članova i utjecati na njihove odluke, **unutarnji aspekt** dovodi se u vezu s pojmom „nepristranosti“ u kontekstu objektivnosti i nepostojanja bilo kakvog interesa u rješavanju spora osim stroge primjene pravnog pravila.<sup>57</sup> Posebno se ističe da se vanjskim aspektom neovisnosti primarno štiti neovisnost sudova od zakonodavne i izvršne vlasti, ali i od nedopuštenih utjecaja koji potječu iz istog suda.<sup>58</sup>

Pored toga, postojanje jamstava neovisnosti i nepristranosti sudaca uspostavlja neodvojivu vezu s pristupom „*zakonom prethodno ustanovljenim sudom*“. Taj izraz obuhvaća ne samo postojanje pravne osnove za ustanovljavanje suda, već se odnosi i na sastav sudskog vijeća. Prihvaćanje toga načela podrazumijeva da sudsko vijeće nadležno za predmet samostalno donosi odluku kojom se dovršava postupak.<sup>59</sup> Konačno, među jamstvima je i *načelo kontradiktornosti* koje podrazumijeva da se strankama mora omogućiti da raspravljaju o svim činjeničnim i pravnim elementima koji su odlučujući za ishod postupka.<sup>60</sup>

Analizirajući okolnosti predmeta pred Visokim trgovačkim sudom Sud EU zaključio je da uloga suca evidentičara nadilazi funkciju evidentiranja, odnosno da time što on može *de facto* onemogućiti evidentiranje donesene sudske odluke i na taj način spriječiti okončanje postupka donošenja odluke i dostavu te odluke strankama i vratiti predmet tom sudom vijeću na ponovno odlučivanje te u slučaju nastavka neslaganja, pozvati predsjednika odjela da sazove sjednicu odjela kako bi potonja prihvatila „pravno shvaćanje“ koje će obvezivati i to sudsko vijeće, sudac evidentičar može utjecati na sadržaj sudskih odluka vijeća kojih on nije bio član.<sup>61</sup>

Stoga Sud EU zaključuje da praksa na temelju koje se sudska odluka koju je odnijelo sudsko vijeće nadležno za predmet može smatrati konačnom i može se otpremiti strankama samo ako je njezin sadržaj odobrio sudac evidentičar koji nije bio član toga vijeća **nije u skladu sa zahtjevima svojstvenim pravu na djelotvornu pravnu zaštitu**.<sup>62</sup>

Dakle, Sud EU smatra da u procesu suđenja sudjelovanje suca evidentičara poput svojevrsnog kontrolora odluke pojedinog sudskog vijeća, omogućava da on kontrolom stupnja ujednačenosti sudske prakse s već postojećim izraženim pravnim shvaćanjima

upravni sud Republike Hrvatske, Organizator, Zagreb, 2024., str. 39-58.

<sup>57</sup> Presuda u predmetu *Hann-Invest i dr.* t. 50. i 51.

<sup>58</sup> Ibid. t. 54.

<sup>59</sup> Ibid., t. 55.

<sup>60</sup> Ibid., t. 58.

<sup>61</sup> Ibid., t. 63. i 64.

<sup>62</sup> Ibid., t. 69.

*de facto* sudjeluje u suđenju onih vijeća kojih nije bio član i na taj način utječe na konačno rješenje koje će se usvojiti u tom predmetu. Pored toga, iako se Sud EU o tome ne izjašnjava, drugostupanjska odluka u parničnom postupku trebala bi postati pravomoćna njezinim donošenjem,<sup>63</sup> a ne provedbom naknadnog preispitivanja koje provodi sudac evidentičar. U vremenskom smislu, dvojbeno je bi li stranka koja u pravilu treba više godina čekati donošenje sudske odluke, trebala biti upoznata s tim da se iza zatvorenih vrata provodi preispitivanje odluke koju je donijelo sudsko vijeće i da taj proces usuglašavanja može znatno potrajati.<sup>64</sup>

U odnosu na čl. 40. st. 1. i 2. Zakona o sudovima Sud EU primjećuje da se sjednica odjela ili sudaca suda saziva i kada postoji razlika u shvaćanjima između pojedinih odjela, vijeća ili sudaca tog suda i da se nakon toga, na toj sjednici prihvata „pravno shvaćanje“ koje je obvezujuće za sva vijeća ili suce toga odjela ili navedenog suda. Osim toga, sjednicu može sazvati predsjednik odjela na zahtjev suca evidentičara kada on ne pristane evidentirati odluku sudskog vijeća, jer to sudsko vijeće namjerava ostati pri svojoj odluci i nakon što ju je preispitalo na zahtjev suca evidentičara.<sup>65</sup>

Sud EU ističe da se prema okolnostima predmeta u povodu kojih je pokrenut prethodni postupak ne čini se da je ovlast za sudjelovanje na sjednici dovoljno uređena *objektivnim kriterijima*. Pored toga, ni same stranke nisu билu upoznate sa sazivanjem sjednice odjela i prihvatanjem „pravnog shvaćanja“, pa se zbog toga nisu mogle služiti postupovnim pravima koja bi im inače trebala stajati na raspolaganju. Drugim riječima, **stranke nisu imale mogućnosti uključiti se u taj postupak, očitovati se i kontradiktorno raspravljati.**<sup>66</sup>

S obzirom na prethodno navedeno, nacionalni propis kojim se omogućava sjednici odjela nacionalnog suda da prihvatanjem „pravnog shvaćanja“ prisili sudsko vijeće nadležno za predmet da izmijeni sadržaj sudske odluke koju je prethodno donijelo, iako na toj sjednici odjela sudjeluju i suci koji nisu suci tog sudskog vijeća kao i, ovisno o slučaju, osobe izvan predmetnog suda pred kojima stranke nemaju mogućnost iznijeti svoje argumente, **nije u skladu sa zahtjevima svojstvenima pravu na djelotvornu sudsku zaštitu i pošteno suđenje.**<sup>67</sup>

Ipak, Sud EU dao je načelnu uputu koji bi postupovni mehanizam koji sucu nacionalnog suda koji ne zasjeda u nadležnom sudskom vijeću omogućio da predmet uputi proširenom vijeću tog suda i pri tom ne povređuje zahtjeve koji proizlaze iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka Prošireno ijeće -a. Pretpostavke za to bile bi da prvotno određeno sudsko vijeće još nije odlučivalo u predmetu, da su okolnosti u kojima može doći do takvog upućivanja jasno navedene u primjenjivom zakonodavstvu i da se navedenim upućivanjem dotične osobe ne lišava mogućnosti sudjelovanja u postupku pred tim proširenim sudskim vijećem. Osim toga, prvotno imenovano sudsko vijeće uvijek može odlučiti o takvom upućivanju.<sup>68</sup>

<sup>63</sup> Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 638.

<sup>64</sup> Maganić, op. cit. (bilj. 56), str. 54.

<sup>65</sup> Presuda u predmetu *Hann-Invest i dr.*, t. 70. i 72.

<sup>66</sup> Ibid., t. 77. i 78.

<sup>67</sup> Ibid., t. 79.

<sup>68</sup> Ibid., t. 80.

Nakon što je ova presuda ugledala svjetlo dana, znanstvena zajednica<sup>69</sup> i stručna javnost<sup>70</sup> nastojala je pojasniti sadržaj i pravne posljedice odluke u predmetu *Hann-Invest i dr.* Kao što je već rečeno očekuje se i koje će korake poduzeti Radna skupina nadležna za implementaciju ove odluke u hrvatski pravni sustav. Spekulira se o tome da će neophodno biti izmijeniti odredbe Zakona o sudovima u dijelu koji se odnosi na sjednice i obvezujući učinak „pravnog shvaćanja“, odredbe Zakona o parničnom postupku u dijelu koji se odnosi na prošireno vijeće te odredbe Sudskog poslovnika o ovlasti suca evidentičara.<sup>71</sup>

Sud EU-a je u svojoj odluci dao određene upute hrvatskom zakonodavcu. Zakonska norma kojom će se regulirati navedeni mehanizam mora biti jasna i precizna, odnosno točno regulirati okolnosti pod kojima može doći do upućivanja predmeta na sjednicu proširenog vijeća (zahtjev transparentnosti), zatim do navedenog upućivanja bi moglo doći samo ako nadležno sudsko vijeće još uvijek nije donijelo svoju odluku (zahtjev neovisnosti i nepristranosti) te se strankama mora omogućiti sudjelovanje na takvim proširenim sjednicama ili barem stranke moraju biti obaviještene o proširenoj sjednici na kojoj će biti raspravljen njihov predmet (zahtjev kontradiktornosti).<sup>72</sup>

## 5. Prošireno vijeće Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Prošireno vijeće Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske uvedeno je Novelom ZPP-a iz 2022. godine. U normativnom smislu, riječ je o vrlo oskudnoj odredbi čl. 390. st. 2. ZPP-a koji određuje da ako vijeće ocijeni da bi svojom odlukom odstupilo od ustaljene prakse ili odluke proširenog vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske ili da praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske u vezi s pravnim pitanjem o kojem odlučuje nije jedinstvena, odluku će prepustiti proširenom vijeću od trinaest sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske. U obrazloženju je navedeno da, ako peteročlano vijeće ocijeni da bi svojom odlukom odstupilo od ustaljene prakse ili odluke proširenog vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske ili da praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske u vezi s pravnim pitanjem o kojem odlučuje nije jedinstvena, odluku će prepustiti proširenom vijeću od trinaest sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Na taj se način sprječava razvoj neujednačene prakse različitih vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske.<sup>73</sup>

<sup>69</sup> Uzelac Alan, Što nakon Hann-Investa? Posljedice odluke Suda EU na domaći sustav ujedinjavanja sudske prakse, dostupno na <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/sto-nakon-hann-investa-posljedice-odluke-suda-eu-a-na-domaci-sustav-ujedinjavanja-sudske-prakse>, stanje od 24. svibnja 2025.; Bačić-Selanec, Nika; Petrić, Davor, Putokaz izmjene nacionalnog zakonodavstva i pravosudne prakse ujedinjavanja sudskih odluka – tumačenje presude Hann-Invest, Informator br. 6852 od 9. rujna 2024., str. 11-16.; Uzelac, Alan, Kraj obvezatnih pravnih shvaćanja – Kako ujednačiti sudsku praksu nakon presude Suda EU?, Zbornik radova Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporredna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Dinka Šago, Pravni fakultet u Splitu, Split, 2024., str. 1-44.

<sup>70</sup> Pajalić, Željko, Kraj evidencije sudske prakse?, Informator br. 6846-6847 od 29. srpnja 2024., str. 1-3.

<sup>71</sup> Maganić, op. cit. (bilj. 56), str. 55.

<sup>72</sup> Analiza presude Suda Europske unije u spojenim predmetima C-554/21, C-622/21 i C-727/21, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/kako-ujednaciti-sudsku-praksu-analiza-presude-suda-europske-unije-u-spojenim-predmetima-c-554-21-c-622-21-i-c-727-21-60985>, stanje od 24. svibnja 2025.

<sup>73</sup> Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od lipnja 2022, str. 43.



Međutim, ZPP ništa ne propisuje tko sačinjava članove proširenog vijeća, na koji način će se oni određivati te kako će se osigurati njihova nepristranost. Nakon izmjena i dopuna Poslovnika Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz 2023.<sup>74</sup> propisan je sastav i način određivanja proširenog vijeća. Ukratko, prošireno vijeće Građanskog odjela Vrhovnog suda čini vijeće koje ocijeni da bi svojom odlukom odstupilo od ustaljene prakse ili odluke proširenog vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske ili da praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske u vezi s pravnim pitanjem o kojem odlučuje nije jedinstvena, svi predsjednici ostalih vijeća, predsjednik Građanskog odjela Vrhovnog suda, sudac službe evidencije, a preostali broj sudaca određuje se abecednim redom, koji se određuje za svaki predmet. Predsjednik toga proširenog vijeća je predsjednik Građanskog odjela. Ako on ne može sudjelovati u radu toga vijeća kao predsjednik vijeća, tada sudjeluje zamjenik predsjednika Građanskog odjela (čl. 36.b Poslovnika VS-a). Analizom sastava proširenog vijeća prema Poslovniku VS-a uočava se da pretežu članovi vijeća koje želi odstupiti od dotadašnjega pravnog shvaćanja, čime je članovima tog vijeća osigurana prevaga u odlučivanju. Takav sastav ne omogućava ravnomjerno, a s tim ni objektivno i nepristrano odlučivanje.<sup>75</sup> Osim toga, sastav vijeća i način njegova određivanja nisu propisni zakonom, već podzakonskim aktom.

U komparativnoj usporedbi hrvatskog i njemačkog rješenja uočavaju se velike razlike. Želi li se slijediti praksa nekih komparativnih uzora koja bi trebala osigurati objektivnost i transparentnost odlučivanja proširenog vijeća, organizacijski i postupovni aspekti toga vijeća i njegov sastav trebaju se propisati zakonom, a ne podzakonskim aktom (Poslovníkom VS-a). Osim toga sam sastav proširenog vijeća treba omogućavati ravnomjernost sudjelovanja svih članova vijeća koje Građanski odjel Vrhovnog suda ima. To bi pravilo značilo po 3 sudca iz svakog od četiri vijeća za građanske stvari, izabраниh slučajnim odabirom za cijelu godinu i predsjednik Građanskog odjela ili predsjednik suda kao predsjedavajući. Konačno, u odluci koju donosi prošireno vijeće moraju biti navedeni sudci koji su u donošenju te odluke sudjelovali, kako bi se u slučaju sumnje na njihovu pristranost stranke o tome mogle očitovati. Samo nepristrani sud, uz ispunjenje svih kriterija koje je ESLJP u tom smislu izgradio, osigurava pravičan postupak i zakonitu i pravilnu odluku.<sup>76</sup>

## 6. Panel za ujednačavanje sudske prakse iz građanskog područja

S obzirom na to da na području Bosne i Hercegovine postoji više pravosudnih sustava<sup>77</sup> problem ujednačavanja sudske prakse javlja se kao iznimno zahtjevan zadatak.

<sup>74</sup> Izmjene i dopune Poslovnika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Su V-66/2023-1 od 11. prosinca 2023., <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/normativni-akti/2023/izmjene-i-dopune-poslovnika-vsrh-od-11-12-2023.pdf>, (dalje u tekstu: Izmjene i dopune Poslovnika VS-a), stanje od 25. svibnja 2025.

<sup>75</sup> Opširnije o tome vidi Maganić, Aleksandra. Institut proširenog vijeća Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 45, br. 1, str. 47-65.

<sup>76</sup> Cf. *ibid.*, str. 62-63.

<sup>77</sup> U BiH možemo govoriti o postojanju četiri sudska sustava i to o sudskom sustavu na nivou BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH. Među tim sustavima ne postoji hijerarhijski odnos. Analizirajući organizaciju i nadležnost redovnog sudstva u BiH možemo reći da na nivou države BiH postoji Sud BiH koji je specifičan sud i predstavlja izuzetak od sustava sudske vlasti. Njegova struktura se definira kao *sui generis* struktura, a nadležnost kao specifična. Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 58-59.

Upravo zbog toga, proces ujednačavanja sudske prakse provodi se između najviših sudskih instanci - Suda BiH, entitetskih vrhovnih sudova (VS FBiH i VS RS) i Apelacijskog suda Brčko Distrikta BiH (AS BD BiH) u okviru Panela. Sukladno Pravilima Panela za ujednačavanje sudske prakse<sup>78</sup> Panel čine suci Apelacionog odjeljenja Suda BiH, VS-a RS, VS-a FBiH i AS-a BD BiH, a formira se s obzirom na određena pravna područja građanskog, kaznenog i upravnog prava (čl. 5. Pravila). Sastanci Panela održavaju se svaka tri mjeseca (čl. 7. st. 3. Pravila), a teme se tiču ujednačavanja sudske prakse ili rasprava zbog složenosti ili nejasnog pravnog okvira (čl. 8. st. 2. Pravila). Pravno shvaćanje panela ima obvezujući karakter za Sudove, a upućujući za nižestupanjske sudove (čl. 15. st. 3. ).

*Baručija* ističe da je jedan od problematičnih elemenata Panela kao sredstva za osiguranje ujednačene primjene prava to što se odlučuje o pravnim pitanjima *in abstracto* koja se donose na zajedničkim sjednicama izvan konkretnog sudskog postupka čime se narušava načelo podjele vlasti i sudačka neovisnost. Unatoč tome, smatra se da je Panel za ujednačavanje sudske prakse dobro rješenje, jer je većim dijelom ostvario svoju ulogu u ujednačavanju sudske prakse. Međutim, uočeni su i određeni nedostaci koji se tiču neredovitosti sastanaka Panela i njegove sve češće nesposobnosti da se prihvate ujednačeni stavovi.<sup>79</sup>

## 7. Zaključak

Usporedbom pojedinih oblika ujednačavanja sudske prakse u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini uočavaju se određene sličnosti i razlike. Naime, komparativnu bazu predstavljalo je uređenje revizije i oglednog postupka, odnosno postupka za rješavanja spornog pravnog pitanja, kao i instituta proširenog vijeća i Panela. Općenito uzevši, stječe se dojam da bi Bosna i Hercegovina u razvoju modela ujednačavanja sudske prakse *pro futuro* željela preuzeti neka novija hrvatska rješenja.

Prije svega, u odnosu na reviziju, koja je u Hrvatskoj nakon provedenih reformi parničnog procesnog prava izgrađena kao **revizija po dopuštenju** s primarno javnopravnim ciljem osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njenoj primjeni, ističe se da bi revizija po dopuštenju *pro futuro* u bosanskohercegovačkom građanskom procesnom pravu treba biti jedina revizija. Ujednačenim kriterijima odabira važnih predmeta ispunila bi se javna svrha Vrhovnoga suda, a u pitanju je zaštita i promicanje jedinstvenosti sudske prakse i razvoj prava.<sup>80</sup> Smatra se da bi *de lege ferenda* trebalo predvidjeti poseban revizijski razlog da se dopusti revizija ako stranka učini vjerojatnim da joj je u nižestupanjskom postupku zbog osobito teških povreda odredaba parničnog postupka ili pogrešne primijene materijalnog prava povrijeđeno temeljeno ljudsko pravo zajamčeno Ustavom BiH i Konvencijom i da se stranka na te povrede, ako je to bilo moguće pozivala u nižestupanjskom postupku.<sup>81</sup>

Manje je spremnosti da se postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja reformira po uzoru na znatno kompliciraniji ogledni postupak. S obzirom na to da se primjenom ovog instituta u Bosni i Hercegovini ostvareni izvrsni rezultati koji se iskazuju u

<sup>78</sup> Pravila su dostupna na stranici <https://csd.pravosudje.ba/vstvfo/B/142/article/50694>, stanje od 27. svibnja 2025., u daljnjem tekstu: Pravila.

<sup>79</sup> Baručija, op. cit. (bilj. 9), str. 226-227.

<sup>80</sup> Cf. ibid, str. 330.

<sup>81</sup> Ibid.

velikom broju zauzetih pravnih shvaćanja, napominje se da zauzeto pravno shvaćanje u postupku rješavanja Spp za nižestupanske sudove ima precedentni značaj. Istovremeno, smatra se da nije pretjerana tvrdnja da su entitetski vrhovni sudovi kada je u pitanju postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja, već postali precedentni sudovi.<sup>82</sup> Nasuprot tome, ogledni postupak u Hrvatskoj od njegova uvođenja do danas, čak i unatoč provedenim reformama, primijenjen je tek u nekoliko predmeta. Stoga se nikako ne može zaključiti da se radi o učestalo korištenom i shodno tome u Hrvatskoj djelotvornom institutu, neovisno o svim njegovim prednostima i potencijalima. Osim toga, određene dvojbe su postojale i navodno još uvijek postoje u odnosu na vezujući učinak oglednog postupka koji je ipak zadržan. Uistinu nije jasno koja bi bila funkcija ovog instituta, ako bi nižestupanski sudovi mogli ignorirati vezujući učinak odluke donesene u tom postupku odnosno pravnog shvaćanja koje je zauzeto, osobito u velikom broju predmeta u kojima bi se neko pravno pitanje moglo pojaviti.

Konačno, u odnosu na hrvatski model proširenog vijeća koji u normativnom smislu nije dorađen, treba očekivati da će se radi njegove trajne djelotvornosti koja bi trebala imati cilj unaprijediti sudsku praksu i učiniti je predvidljivijom, ipak iznaći rješenja koja neće ugrožavati nepristranost njegovih članova. Ovaj institut ne smije služiti tome da suci koji uživaju povjerenje predsjednika(ce) Vrhovnog suda i oni koje žele odstupiti od postojećeg pravnog shvaćanja budu isključivi kreatori buduće prakse najvišeg suda u državi. S druge strane, u Bosni i Hercegovini ujednačavanje sudske prakse na obvezujući način treba se provoditi isključivo kroz odlučivanje u konkretnim predmetima i vrijedi samo za taj konkretni predmet. Sve druge vrste direktnih formalnih ograničenja, obvezna pravna tumačenja, utjecaji, naredbe, upute ili bilo koja vrsta podređenosti višim sudskim vijećima ili sudsko-upravnim tijelima unutar sudstva predstavljaju kršenje načela unutarnje sudačke neovisnosti. Stoga se smatra da bi u Zakonu o sudovima trebalo regulirati uspostavljanje velikih vijeća kao i njihove nadležnosti. Veliko vijeće bi se formiralo posebno za svaku oblast suđenja, a koje bi bilo nadležno za rješavanje pravnog pitanja u slučaju kada se odstupa od prakse Vrhovnog suda. Odlučujući o pravnom pitanju veliko vijeće zapravo rješava konkretan predmet i sva vijeća bi bila vezana rješenjem velikog vijeća. Predloženim institutom uspostavljanje velikih vijeća ponuđena je nova dodatna mogućnost oblikovanja jedinstvene sudske prakse na horizontalnoj razini.<sup>83</sup>

Kratki rezime tek pojedinih naznačenih pitanja ukazuje na to da je razvoj prava nezaustavljiv proces, da se sudska praksa razvija pod utjecajem društvenog razvoja i svijesti o važnosti univerzalnih načela – pravne sigurnosti i predvidljivosti.

<sup>82</sup> Cf. *ibid.*, str. 328.

<sup>83</sup> Cf. *ibid.*, str. 330.

Aleksandra MAGANIĆ, PhD., Full Professor,  
University of Zagreb, Faculty of Law,  
[amaganic@pravo.hr](mailto:amaganic@pravo.hr)

## HARMONIZATION OF CASE LAW

**Abstract:** *Ensuring legal certainty and predictability in judicial proceedings stands out as one of the central tasks of every judicial system. In Croatia, this issue has been at the forefront of legal scholarship and court practice for some time, yet a definitive solution remains elusive. Following several major reforms of civil procedure provisions — particularly regarding the revision process and model proceedings — doubts have arisen concerning the roles of registrars judges and the legal interpretations adopted at court department meetings under Article 40(2) of the Courts Act. In addressing these questions, the Court of Justice of the European Union issued a ruling in the case of Hann-Invest, Mineral-Sekuline and the KHL Medveščak Association, determining that certain forms of harmonizing case law in Croatia are contrary to EU law. In response, a Working Group was established, whose results are still awaited. On the other hand, the Federation of Bosnia and Herzegovina has not amended its civil procedure provisions since 2015. The recently established Civil Law Forum of Bosnia and Herzegovina advocates for changes to the civil procedure rules, including reforms to the revision process and the procedure for resolving disputed legal issues. Since Croatia has already implemented reforms to these procedural institutions, it could potentially serve as a comparative model for Bosnia and Herzegovina. Therefore, this paper offers a comparative analysis of selected Croatian and Bosnian-Herzegovinian solutions de lege lata and de lege ferenda.*

**Keywords:** *civil procedure, revision, model proceedings, procedure for resolving disputed legal issues, CJEU judgment Hann-Invest and others.*